

Centrālā statistikas
pārvalde

Latvijas oficiālās statistikas sistēmas 2023. gada ekspertīzes rezultāti

Agnese Lasmane

Statistikas metodoloģijas un kvalitātes departaments
Kvalitātes vadības daļa

28.09.2023.

Centrālā statistikas
pārvalde

Latvijas oficiālās statistikas sistēmas ekspertīze

- Ekspertīzes ir **daļa no Eiropas Statistikas sistēmas (ESS) stratēģijas**, lai uzraudzītu Eiropas Statistikas prakses kodeksa (ESPK) īstenošanu
- Ekspertīžu **mērķis ir pārskatīt ESS saskaņotību un atbilstību ESPK** un palīdzēt statistikas iestādēm **turpināt uzlabot un attīstīt valstu oficiālās statistikas sistēmas**
- Ekspertīze Latvijā notika 3.reizi, iepriekš – 2006. un 2014. gadā
- 2023.g. veiktā ekspertīze notikusi atbilstoši Eiropas Statistikas sistēmas detalizēto ekspertīžu plānam 2021.-2023.g.
- Ekspertīze veikta visu ES dalībvalstu un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstu statistikas iestādēs, kā arī Eurostat

Centrālā statistikas
pārvalde

Latvijā 20. -24.02.2023.

Centrālā statistikas
pārvalde

70 Dalībnieki

CSP nodarbinātie (29)

ONAs pārstāvji no SPKC, AREI, LVĢMC (7)

Administratīvo datu sniedzēji- IZM, LAD, LDC, VZD, NVD, VSAA

Datu lietotāji: EM, IZM, FM, LM, LB, SIA «Grupa 93»; A/S "RB Rail AS"; LDDK, LPS, MASOC, LIKTA, mediju pārstāvji no Leta, Dienas Business, Latvijas Avīze u.c.

Datu lietotāji: LU, RISEBA, RSU, BICEPS

Statistikas padomes pārstāvji

Centrālā statistikas
pārvalde

Ekspertīzes process

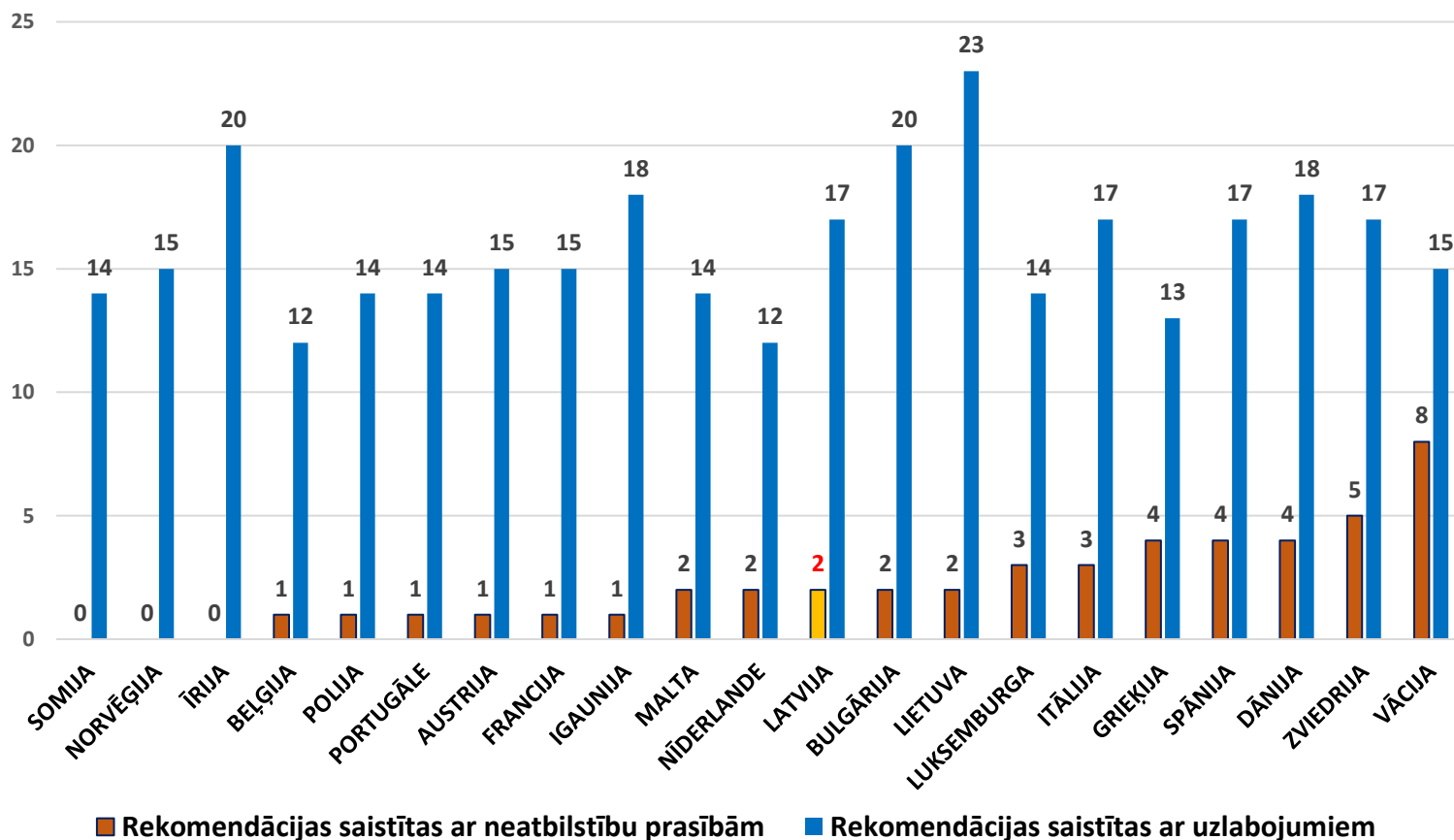
1. Pašvērtējumu anketu aizpildīšana, dokumentu sagatavošana (valsts)
2. Iesniegto pašvērtējumu anketu un dokumentu analīze (eksperti)
3. Ekspertu komandas vizīte Latvijā
4. Gala ziņojuma sagatavošana un 2 veidu rekomendāciju definēšana:
 - saistītas ar neatbilstību prasībām;
 - saistītas ar uzlabojumiem.
5. Rekomendāciju izpildes plāna sastādīšana un ieviešana
6. Atskaites par rekomendāciju ieviešanas plāna izpildes statusu

Centrālā statistikas
pārvalde

Eksperti ir atzinuši, ka visā Latvijas oficiālajā statistikas sistēmā ir augsts ESPK ievērošanas līmenis

Publicēto ziņojumu rekomendāciju statistika

Valstis (12), kurām ziņojumi vēl nav publicēti:

Malta, Čehija, Rumānija, Ungārija, Šveice, Horvātija, Kipra, Slovākija, Slovēnija, Islande, Lihtenšteina, Latvija

Centrālā statistikas
pārvalde

19 Rekomendācijas Latvijai:

- 6 Institucionālās vides stiprināšanai (2 neatbilstības prasībām);
- 4 Atbilstošu resursu nodrošināšanai;
- 4 Statistikas publicitātes un pieejamības uzlabošanai;
- 3 Statistikas procesu uzlabošanai;
- 2 Orientācijai uz plašāku statistikas lietotāju loku

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas:

I. Institucionālās vides stiprināšana

- **R1.** Attiecīgajām iestādēm (EM) jāizstrādā un jāīsteno stratēģijas, lai stiprinātu Statistikas padomes ietekmi, sākot ar tās sastāva pārvērtēšanu, lai nodrošinātu lielāku lietotāju pārstāvju daudzveidību un apsvērtu iespēju iecelt ārēju priekšsēdētāju.

ESPK 11. PRINCIPS

Atbilstība. Eiropas statistika atbilst lietotāju vajadzībām.

11.1. Ir ieviestas procedūras, kurās paredzēts konsultēties ar lietotājiem, izvērtēt pieejamās statistikas praktisko lietderību un atbilstību lietotāju vajadzībām un apzināt un paredzēt lietotāju jaunās vajadzības un prioritātes. Lai nemitīgi uzlabotu statistikas produktus un pakalpojumus, ievieš inovācijas.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: I. Institucionālās vides stiprināšana

- **R2.** CSP jāpārvērtē iespējamie negatīvie aspekti esošajā sistēmā, kurā statistikas veidlapu saturu apstiprina Ministru kabinets, un sadarbībā ar attiecīgajām iestādēm jāizvērtē, jāidentificē un jāīsteno konkrēti priekšlikumi, kas vērsti uz CSP profesionālās neatkarības palielināšanu.

ESPK 1. PRINCIPS.

Profesionālā neatkarība. Statistikas iestāžu profesionālā neatkarība no citām politiskām, reglamentējošām vai pārvaldes institūcijām un struktūrām, kā arī no privātā sektora pārstāvjiem nodrošina uzticamību Eiropas statistikai.

1.3. Valstu statistikas iestāžu, Eurostat un attiecīgā gadījumā citu statistikas iestāžu vadītāji ir atbildīgi par to, lai statistika tiktu izstrādāta, sagatavota un izplatīta neatkarīgā veidā.

1.4. Valstu statistikas iestāžu, Eurostat un attiecīgā gadījumā citu statistikas iestāžu vadītāji ir vienīgie, kas lemj par statistikas metodēm, standartiem un procedūrām, kā arī publicējamās statistikas saturu un publicēšanas termiņiem.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: I. Institucionālās vides stiprināšana

- **R3.** CSP sadarbībā ar attiecīgajām iestādēm jāpārskata un jāpielāgo oficiālās statistikas sistēmas struktūra, kas saistīta ar darba sadalījumu starp CSP un ONAs, kurām ir ierobežota piekļuve Eiropas statistikas izstrādei, sagatavošanai un izplatīšanai nepieciešamajiem resursiem.

ESPK 3. PRINCIPS

Resursu pietiekamība. Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

3.1. Cilvēku, finanšu un tehniskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu datu lietotāju vajadzības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas:

I. Institucionālās vides stiprināšana

- **R4.** CSP jāpārdomā sava turpmākā loma nacionālajā datu ekosistēmā un sadarbībā ar attiecīgajām iestādēm jāapspriež un jāīsteno savi priekšlikumi.

ESPK 8. PRINCIPS Atbilstošas statistikas procedūras. Kvalitatīvas statistikas pamatā ir atbilstošas statistikas procedūras, kas ir īstenotas viscaur statistikas procesos.

8.7. Statistikas iestādes sadarbojas ar administratīvo un citu datu turētājiem datu kvalitātes nodrošināšanai.

ESPK 1.a PRINCIPS Koordinācija un sadarbība.

1.a.1. Valstu statistikas iestādes koordinē visu citu valsts iestāžu, kuras izstrādā, sagatavo un izplata Eiropas statistiku, darbības statistikas jomā. Tās darbojas kā vienīgais Eurostat kontaktpunkts statistikas jautājumos. Ir spēkā tiesību akti un skaidri definētas un praksē pārbaudītas procedūras, ar ko īsteno koordinācijas uzdevumu gan valstu, gan Eiropas līmenī.

ESPK 2. PRINCIPS Pilnvarojums datu vākšanai un piekļuve datiem.

2.4. Statistikas vajadzībām tiek veicināta piekļuve citiem datiem, piemēram, privātpersonu rīcībā esošiem datiem, vienlaikus nodrošinot statistisko konfidencialitāti un datu aizsardzību.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas:

I. Institucionālās vides stiprināšana

- **R5.** (compliance-relevant): CSP rūpīgi jāpārbauda ONAs atbilstība ESPK un jāsadarbojas ar tām, lai nodrošinātu atbilstību ESPK jomās, kurās tā nav nodrošināta, piemēram, attiecībā uz statistikas metadatiem, izplatīšanu, piekļuves kārtību pirms publiskošanas un kļūdu labošanu.

ESPK 1.a PRINCIPS Koordinācija un sadarbība.

1.a.1. Valstu statistikas iestādes koordinē visu citu valsts iestāžu, kuras izstrādā, sagatavo un izplata Eiropas statistiku, darbības statistikas jomā. Tās darbojas kā vienīgais Eurostat kontaktpunkts statistikas jautājumos. Ir spēkā tiesību akti un skaidri definētas un praksē pārbaudītas procedūras, ar ko īsteno koordinācijas uzdevumu gan valstu, gan Eiropas līmenī.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas:

I. Institucionālās vides stiprināšana

- **R6.** (*compliance-relevant*): CSP jāpārskata kārtība, kādā tā nodrošina nepubliskotu pirmspublikācijas pieejamību statistikai - valdībai un citiem lietotājiem, kas ir pretrunā ar objektivitātes principu. Ja pirmspublikācijas piekļuve (statistikai) ir jā saglabā, CSP jānodrošina, ka tā ir ierobežota, labi pamatota, kontrolēta un publiskota.

ESPK 6. PRINCIPS Neitralitāte un objektivitāte.

Statistikas iestādes izstrādā, sagatavo un izplata Eiropas statistiku objektīvi, profesionāli un pārskatāmi, ievērojot zinātnisko neatkarību un vienlīdzīgi izturoties pret visiem lietotājiem.

6.7. Statistikas iestādes patstāvīgi lemj par statistiskās informācijas publicēšanas laiku un saturu, vienlaikus ņemot vērā mērķi — nodrošināt pilnīgu un savlaicīgu statistisko informāciju. Visiem datu lietotājiem tiek nodrošināta vienlaicīga piekļuve statistiskajai informācijai. Jebkura ārēja lietotāja privilēģēta piekļuve tai pirms publicēšanas ir ierobežota, pienācīgi pamatota, kontrolēta un publiskota. Pārkāpuma gadījumā izplatīšanas procedūra tiek pārskatīta, lai nodrošinātu taisnīgumu.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: II. Atbilstošu resursu nodrošināšana

- **R7.** CSP būtu jāpastiprina centieni iegūt lielāku finansējumu no valsts un no maksas pakalpojumiem, lai nodrošinātu konkurētspējīgāku atalgojumu visām darbinieku kategorijām un piesaistītu, noturētu darbiniekus, kā arī jāapsver plašāks prasmju kopums vakantajām amata vietām.

ESPK 3. PRINCIPS

Resursu pietiekamība. Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

3.1. Cilvēku, finanšu un tehniskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu datu lietotāju vajadzības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: II. Atbilstošu resursu nodrošināšana

- **R8.** Attiecīgajām iestādēm būtu jāpalielina budžeta finansējums CSP, ņemot vērā nepieciešamību:
 - veicināt jaunu datu avotu izmantošanu oficiālās statistikas sagatavošanā;
 - vēl vairāk palielināt oficiālās statistikas vērtību, ko tā sniedz sabiedrībai;
 - sasniegt plašāku sagatavotās statistikas lietotāju loku.

ESPK 3. PRINCIPS

Resursu pietiekamība. Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

3.1. Cilvēku, finanšu un tehniskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu datu lietotāju vajadzības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: II. Atbilstošu resursu nodrošināšana

- **R9.** CSP jāattīsta aktīva cilvēkresursu vadība un jāreklamē sevi kā vēlamu un iekārojamu darba vietu, piemēram, izmantojot sociālos medijus.

ESPK 3. PRINCIPS

Resursu pietiekamība. Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

3.1. Cilvēku, finanšu un tehniskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu datu lietotāju vajadzības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: II. Atbilstošu resursu nodrošināšana

- **R10.** CSP būtu jā sagatavo dokuments:
 - kurā novērtēts ilgtermiņa kaitējums un ieguvumi, kas saistīti ar iespējamo migrāciju no tās datu serveriem uz federēto datu centru;
 - kurā analizēta migrācijas ietekme uz datu konfidencialitāti, izmaksām un uzglabāšanas pieejamību jaunu datu avotu turpmākai izmantošanai.
 - šo dokumentu potenciāli varētu prezentēt attiecīgajām institūcijām.

ESPK 5. PRINCIPS Statistiskā konfidencialitāte un datu aizsardzība.

Datu sniedzēju privātums, to sniegtās informācijas konfidencialitāte, izmantošana vienīgi statistikas vajadzībām un datu drošība ir pilnībā garantēta.

5.5. Ir veikti vajadzīgie normatīvie, administratīvie, tehniskie un organizatoriskie pasākumi, lai aizsargātu statistikas datu un to nosūtīšanas drošību un integritāti saskaņā ar labāko praksi, starptautiskajiem standartiem un Eiropas un valsts tiesību aktiem.

3. PRINCIPS Resursu pietiekamība Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

3.1. Cilvēku, finanšu un tehniskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu datu lietotāju vajadzības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: III. Statistikas procesu uzlabošana

- **R11.** CSP būtu:
 - jāpopularizē, kā CSP laika gaitā samazinājusi respondentu slogu uz atbilžu sniegšanu apsekojumos;
 - labāk jāizmanto šie rezultāti sarunās ar valsts iestādēm un datu sniedzējiem.

ESPK 9. PRINCIPS Pārmērīga sloga neradīšana respondentiem.

Respondentu slogs ir samērojams ar lietotāju vajadzībām un nav pārmērīgs attiecībā pret respondentiem. Statistikas iestādes kontrolē respondentu sloga apjomu un nosaka pasākumus tā turpmākai samazināšanai.

9.2. Visā pētāmajā populācijā respondentu slogs ir izlīdzināts, cik vien tas iespējams, un statistikas iestāde to kontrolē.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: III. Statistikas procesu uzlabošana

- **R12.** CSP jāturpina pētīt un izmantot iespējas izmantot jaunus datu avotus, lai samazinātu datu sniegšanas slogu, uzlabotu savlaicīgumu, palielinātu efektivitāti un sagatavotu jaunu statistiku.

ESPK 10. PRINCIPS Izmaksu efektivitāte. Resursus izmanto efektīvi.

10.3. Dažādi pasākumi tiek īstenoti, lai uzlabotu administratīvo un citu datu avotu izmantošanas potenciālu statistikas vajadzībām un izvairītos no tiešo apsekojumu veikšanas.

ESPK 9. PRINCIPS Pārmērīga sloga neradīšana respondentiem

9.4. Lai izvairītos no vienu un to pašu datu vairākkārtējas pieprasīšanas, pēc iespējas tiek izmantoti administratīvie un citi datu avoti.

9.3. No uzņēmumiem pieprasot datus statistikas vajadzībām, pēc iespējas vairāk izmanto šo uzņēmumu grāmatvedības sistēmās esošos datus, un, lai atvieglotu to iesniegšanu, pēc iespējas tiek izmantoti elektroniskie saziņas līdzekļi.

9.5. Lai mazinātu respondentu slogu, tiek veicināta datu koplietošana un datu integrācija, stingri ievērojot konfidencialitātes un datu aizsardzības prasības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: III. Statistikas procesu uzlabošana

- **R13.** CSP jāizstrādā visaptveroša metadatu sistēma, ar kuru var nodrošināt pārskatu par visiem attiecināmiem metadatiem, tostarp statistikas produktu klasifikācijām, jēdzieniem un dokumentāciju. Sistēmā jāievieš norādījumi par to, kā aizpildīt metadatus atbilstoši Vienotai integrētai metadatu struktūrai (SIMS) visiem statistikas produktiem.

ESPK 8. PRINCIPS Atbilstošas statistikas procedūras. Kvalitatīvas statistikas pamatā ir atbilstošas statistikas procedūras, kas ir īstenotas viscaur statistikas procesos.

8.4. Ar statistikas procesiem saistītie metadati, tiek pārvaldīti viscaur statistikas procesos un pēc vajadzības izplatīti.

ESPK 15. PRINCIPS Pieejamība un skaidrība. Eiropas statistiku atspoguļo skaidri un saprotami, to izplata piemērotā un ērtā veidā, papildinot ar metadatiem un skaidrojumiem un nodrošinot pieejamību un ievērojot vienlīdzības principu.

15.1. Statistiku un to papildinošos metadatus publicē un arhivē veidā, kas veicina pareizu datu interpretāciju un jēgpilnu salīdzinājumu izdarīšanu.

15.5. Statistikas produktu metadatus statistikas iestāde uztur un izplata saskaņā ar Eiropas standartiem.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: IV. Statistikas publicitātes un pieejamības uzlabošana

- **R14.** CSP jāturpina pilnveidot iekšējā procedūra attiecībā uz reakciju par publiski saņemtu kritiku un statistikas ļaunprātīgu izmantošanu, jāīsteno aktīvāka nostāja attiecībā uz publisku reakciju.

ESPK 1. PRINCIPS Profesionālā neatkarība. Statistikas iestāžu profesionālā neatkarība no citām politiskām, reglamentējošām vai pārvaldes institūcijām un struktūrām, kā arī no privātā sektora pārstāvjiem nodrošina uzticamību Eiropas statistikai.

1.7. Valstu statistikas iestādes, Eurostat un attiecīgā gadījumā citas statistikas iestādes pēc vajadzības publiski izsaka viedokli par statistikas jautājumiem, tostarp par saņemto kritiku un statistikas neatbilstošu izmantošanu.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: IV. Statistikas publicitātes un pieejamības uzlabošana

- **R15.** CSP jāpilnveido procedūras, kas saistītas ar kļūdu labošanu publicētajā statistikā, lai nodrošinātu labāku kļūdu labošanas pārredzamību statistikas lietotājiem.

ESPK 6. PRINCIPS Neitralitāte un objektivitāte.

Statistikas iestādes izstrādā, sagatavo un izplata Eiropas statistiku objektīvi, profesionāli un pārskatāmi, ievērojot zinātnisko neatkarību un vienlīdzīgi izturoties pret visiem lietotājiem.

6.3. Publicētajā statistikā atrastās kļūdas iespējami drīz tiek labotas un labojumi publicēti.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: IV. Statistikas publicitātes un pieejamības uzlabošana

- **R16.** CSP jāsniedz informāciju par statistikas publicēšanas datumu izmaiņām un jebkādiem noviržu iemesliem.

***ESPK 13. PRINCIPS Savlaicīgums un punktualitāte.
Eiropas statistiku izplata savlaicīgi un punktuāli.***

13.4. Visas novirzes no statistikas izplatīšanas grafika iepriekš publiski paziņo un izskaidro datu lietotājiem, kā arī nosaka jaunu publicēšanas termiņu.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: IV. Statistikas publicitātes un pieejamības uzlabošana

- **R17.** CSP jāpalielina pārredzamība attiecībā uz visiem pēc pasūtījuma izstrādātiem statistikas pieprasījumiem un sniegtajiem maksas pakalpojumiem.

ESPK 15. PRINCIPS Pieejamība un skaidrība.

Eiropas statistiku atspoguļo skaidri un saprotami, to izplata piemērotā un ērtā veidā, papildinot ar metadatiem un skaidrojumiem un nodrošinot pieejamību un ievērojot vienlīdzības principu.

15.3. Ja iespējams, tiek veikta datu analīze pēc pasūtījuma, un par to tiek publiski paziņots.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: V. Orientācija uz plašāku statistikas lietotāju loku, šīs orientācijas stiprināšana

- **R18.** CSP jāiegulda resursi, lai labāk izprastu un apmierinātu plašāka statistikas lietotāju loka vajadzības un izstrādātu visaptverošu komunikācijas stratēģiju ar mērķi paplašināt lietotāju iesaisti un sistemātiski apzināt, sasniegt jaunus lietotājus, kas pārstāv Latvijas sabiedrību.

ESPK 11. PRINCIPS. Atbilstība. Eiropas statistika atbilst lietotāju vajadzībām.

11.1. Ir ieviestas procedūras, kurās paredzēts konsultēties ar lietotājiem, izvērtēt pieejamās statistikas praktisko lietderību un atbilstību lietotāju vajadzībām un apzināt un paredzēt lietotāju jaunās vajadzības un prioritātes. Lai nemitīgi uzlabotu statistikas produktus un pakalpojumus, ievieš inovācijas.

11.2. Prioritārās vajadzības tiek ņemtas vērā un atspoguļotas darba programmā.

ESPK 3. PRINCIPS. Resursu pietiekamība. Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

3.1. Cilvēku, finanšu un tehniskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu datu lietotāju vajadzības.

Centrālā statistikas
pārvalde

Rekomendācijas: V. Orientācija uz plašāku statistikas lietotāju loku, šīs orientācijas stiprināšana

- **R19.** Visām ONAs iestādēm jāuzlabo statistikas izplatīšanas sniegums, izplatot savu statistiku un saistītos metadatus Oficiālajā statistikas portālā un/vai savās tīmekļa vietnēs, izveidojot saites uz publicēto statistiku ar skaidri identificējamu nosaukumu, tādējādi padarot Eiropas statistiku pieejamu plašākai auditorijai.

ESPK 15. PRINCIPS Pieejamība un skaidrība.

Eiropas statistiku atspoguļo skaidri un saprotami, to izplata piemērotā un ērtā veidā, papildinot ar metadatiem un skaidrojumiem un nodrošinot pieejamību un ievērojot vienlīdzības principu.

15.5. Statistikas produktu metadatus statistikas iestāde uztur un izplata saskaņā ar Eiropas standartiem.

Centrālā statistikas
pārvalde

Par turpmāko

- Ziņojuma tulkojuma sagatavošana (procesā) un publicēšana
- Rekomendāciju ieviešanas plāna izstrāde (procesā)
- Ieviešanas plāna nosūtīšana Eurostat (atbilstības pārbaude noteiktai metodoloģijai)
- Ieviešanas plāna īstenošana un ikgadējo atskaišu sagatavošana Eurostat

Centrālā statistikas
pārvalde

PALDIES!

